

HOTĂRÂREA NR.275 din 31 octombrie 2019
privind aprobarea notei conceptuale și a temei de proiectare pentru obiectivul de
investiții „Capitala Daciei – muzeu viu al patrimoniului cultural european”

CONSILIUL JUDEȚEAN HUNEDOARA;

Având în vedere proiectul de hotărâre nr.281/2019 inițiat de președintele Consiliului Județean Hunedoara Mircea Flaviu Bobora, referatul de aprobare nr.18534/2019, raportul de specialitate nr.18536/2019 al Direcției tehnice și investiții din cadrul aparatului de specialitate al consiliului județean, avizul nr.280/2019 al Comisiei de studii, prognoze economico-sociale, buget, finanțe, agricultură, silvicultură, administrarea domeniului public și privat al județului, avizul nr.281/2019 al Comisiei privind organizarea, dezvoltarea urbanistică, realizarea lucrărilor publice, protecția mediului înconjurător, conservarea monumentelor istorice și de arhitectură, precum și gospodărirea resurselor naturale, precum și avizul nr.282/2019 al Comisiei pentru administrație publică locală, juridică, apărarea ordinii publice, problemele minorităților, respectarea drepturilor omului și a libertăților cetățenești;

Luând în considerare Nota conceptuală și Tema de Proiectare nr.6124/21.10.2019 întocmite de Institutul Național al Patrimoniului pentru obiectivul de investiții mai sus menționat și înregistrate la sediul Consiliului Județean Hunedoara sub nr.18212/ 23.10.2019 și nr.18214/ 23.10.2019;

Văzând Hotărârea Consiliului Județean Hunedoara nr.197/2017 privind aprobarea Notei conceptuale și Temei de Proiectare pentru obiectivul de investiții - Situl arheologic Sarmizegetusa proiect Dealu Grădiștii – Restaurare și punere în valoare, sat Grădiștea de Munte, comuna Orăștioara de Sus;

Văzând Hotărârea Consiliului Județean Hunedoara nr.237/2019, privind aprobarea documentației tehnico-economice faza DALI și a indicatorilor tehnico-economici pentru obiectivul de investiții „Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a sitului arheologic Sarmizegetusa Regia – Dealul Grădiștii – sat Grădiștea de Munte, comuna Orăștioara de Sus, județul Hunedoara”;

În conformitate cu prevederile art.1 alin.1 și alin. 2, art 3,art.4, art 5 alin.2 ale Hotărârii Guvernului nr.907/2016 privind etapele de elaborare și conținutul cadru al documentațiilor tehnico economice aferente obiectivelor/proiectelor de investiții finanțate din fonduri publice, cu modificările și completările ulterioare;

În conformitate cu prevederile art.173 alin.(1), lit.b și alin.(3) lit.f, ale art.196 alin.(1) lit.a din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.57/ 2019 privind Codul Administrativ, cu modificările și completările ulterioare;

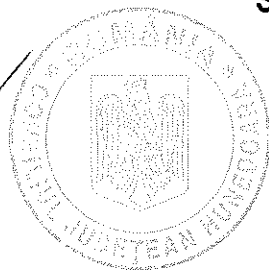
HOTĂRĂȘTE:

Art. 1. - Se aprobă nota conceptuală și tema de proiectare pentru obiectivul de investiții „Capitala Daciei – muzeu viu al patrimoniului cultural european”, potrivit anexei care face parte integrantă din prezenta;

Art. 2. - Prezenta hotărâre va fi dusă la îndeplinire de către Direcția Tehnică și Investiții și se va comunica celor interesați prin grija Serviciului administrație publică locală și relații publice, din cadrul aparatului de specialitate al Consiliului Județean Hunedoara.

Art. 3. - Prezenta hotărâre poate fi contestată în termenul și condițiile Legii nr.554/2004 a contenciosului administrativ cu modificările și completările ulterioare.

PREȘEDINTE,
Mircea Flaviu Bobora

CONTRASEMNEAZĂ:
SECRETAR GENERAL AL JUDEȚULUI,
Daniel Dan

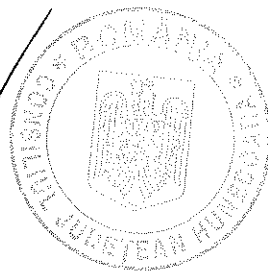
ANEXA

La Hotărârea Consiliului Județean Hunedoara nr. 295 /2019

Prezenta conține 13 file.

PREȘEDINTE,

Mircea Flaviu Bobora

**SECRETAR GENERAL AL
JUDEȚULUI,
Daniel Dan**

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the end, representing the name Daniel Dan.

Institutul
Național al
Patrimoniului

Ministerul Culturii și
Identității Naționale

CONSILIUL JUDEȚEAN
HUNEDOARA
Nr. 1824 / 2019 Registratura Generală
anul 2019 luna 10 ziua 23

MINISTERUL CULTURII ȘI IDENTITĂȚII NAȚIONALE
Institutul Național al Patrimoniului
Nr. 6124 / 21.10.2019

NOTĂ CONCEPTUALĂ
conf. H.G. nr. 907/2016, anexa 1

1. Informații generale privind obiectivul de investiții propus

1.1. Denumirea obiectivului de investiții

Cetatea Sarmizegetusa din Situl arheologic Sarmizegetusa, punct „Dealul Grădiștii”

Proiect de conservare, restaurare și punere în valoare.

Sat Grădiștea de Munte, Comuna Orăștioara de Sus, Jud. Hunedoara
În cadrul Proiectului:

“Capitala Daciei – muzeu viu al patrimoniului cultural european”

1.2. Ordonator principal de credite/investitor

Consiliul Județean Hunedoara (CJH)

Str. 1 Decembrie 1918, nr. 28, 330025, Deva

tel: 0254-211.350, 0254-211.624; fax: 0254-230.030

e-mail: cjh@cjhunedoara.ro

www.cjhunedoara.ro

1.3. Ordonator de credite (secundar, terțiar)

-

1.4. Beneficiarul investiției

Consiliul Județean Hunedoara (CJH)

str. 1 Decembrie 1918, nr. 28, 330025, Deva

tel: 0254-211.350, 0254-211.624; fax: 0254-230.030

e-mail: cjh@cjhunedoara.ro

www.cjhunedoara.ro

1.5. Elaboratorul temei de proiectare

Institutul Național al Patrimoniului (INP)

Str. Ienăchiță Văcărescu nr. 16, 040157, Sector 4, București

tel. 021-336.60.73, fax 021-336.09.04

www.patrimoniul.gov.ro

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române (IAB)

Str. Henri Coandă nr. 11, 010667, sector 1, București

tel./fax 021-212.88.62

www.instarhparvan.ro

2. Necesitatea și oportunitatea obiectivului de investiții propus

Prezentul proiect: *Cetatea Sarmizegetusa din Situl arheologic Sarmizegetusa, punct „Dealul Grădiștii”*. Proiect de conservare, restaurare și punere în valoare – este parte componentă a proiectului *Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a Sitului arheologic Sarmizegetusa Regia*, proiect elaborat la faza DALI și predat de Institutul Național al Patrimoniului și ai cărui indicatori tehnico-economici au fost aprobați de beneficiar: Consiliul Județean Hunedoara. Documentația includea devizul general, conform anexei 2 a HG 907 /2016, dar și un deviz pe obiect distinct pentru Cetatea Sarmizegetusa pentru o variantă maximală de conservare, restaurare și punere în valoare. Datorită posibilității de finanțare prin programul Ro-Cultura, proiectantul a reevaluat lucrările propuse și a modificat opțiunea din varianta maximală în varianta minimală pentru a se putea înscrie în valoarea finanțării nerambursabile. Astfel, în devizul general aprobat pentru proiectul *Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a Sitului arheologic Sarmizegetusa Regia*, devizul pe obiect al Cetății Sarmizegetusa propus pentru varianta maximală se va înlocui cu devizul pe obiect al prezentului proiect, calculat pentru varianta minimală.

2.1. Scurtă prezentare privind:

a) deficiențe ale situației actuale

Structurile construite existente în amplasament sunt vestigii arheologice: structuri din zidărie realizată din blocuri mari de piatră fără liant, pavaje din piatră, elemente din lemn atestate arheologic. Starea de conservare a celor mai multe dintre elementele construite este medie și rea, în curs de deteriorare accelerată, ceea ce face necesară o intervenție rapidă - cu componente de intervenție de urgență - pentru restaurarea monumentului. În plus, multe din blocurile de piatră au fost deplasate, unele aflându-se la mare distanță de sit.

b) efectul pozitiv previzionat prin realizarea obiectivului de investiții

Efectul pozitiv anticipat se poate prezenta astfel:

- Prin intervențiile de conservare și restaurare se va asigura oprirea proceselor de degradare, un nivel minim necesar de conservare pentru vestigii, prin adoptarea cu prioritate a măsurilor de consolidare structurală și conservare a materialelor și alcătuirilor istorice. Față de acest palier calitativ minimal, se va urmări adoptarea de măsuri de restaurare, protecție și interpretare prin intervenții de arhitectură și amenajare, astfel încât efectul final să fie cât mai bun atât în raport cu obiectivul conservării pentru generațiile viitoare a sitului arheologic, cât și cu obiectivul interpretării și creșterii accesibilității (fizice și intelectuale).

c) impactul negativ previzionat în cazul nerealizării obiectivului de investiții

Nepunerea în aplicare a unui proiect coerent de conservare, restaurare și punere în valoare a Cetății Sarmizegetusa va conduce fără îndoială la agravarea accelerată a stării fizice, ceea ce va genera pierderi ireversibile de substanță și o depreciere a valorii întregului ansamblu.

2.2. Prezentarea, după caz, a obiectivelor de investiții cu aceleași funcțiuni sau funcțiuni similare cu obiectivul de investiții propus, existente în zonă, în vederea justificării necesității realizării obiectivului de investiții propus

Monumentele care alcătuiesc Situl arheologic Sarmizegetusa, punct "Dealul Grădiștii", sunt: zona sacră de epocă geto-dacică, așezarea de epocă romană, așezarea dacică, și hambarele. Acestea ar trebui să facă obiectul investițiilor cu scop de restaurare și punere în circuit de vizitare, pentru că sunt de o valoare excepțională.

2.3. Existența, după caz, a unei strategii, a unui master plan ori a unor planuri similare, aprobate prin acte normative, în cadrul cărora se poate încadra obiectivul de investiții propus

- a. Planul National de Dezvoltare, din care inserăm ca obiectiv: „diminuarea diferențelor de dezvoltare între regiuni și în interiorul acestora are în vedere, printre altele, îmbunătățirea performanței administrative și a infrastructurii publice locale, protecția patrimoniului natural și cultural;
- b. Planul de Amenajare a Teritoriului Național (PATN) – Secțiunea a III-a – zone protejate (Legea nr. 5 din 6 martie 2000);
- c. Planul de Amenajare a Teritoriului – Cetăți Dacice din Munții Orăștiei, aprobat prin Hotărârea Guvernului României nr. 1293 din 2004
- d. Planul de amenajare a Teritoriului Județean (PATJ) aprobat prin Hotărârea Consiliului Județean Hunedoara nr. 142 din 2010
- e. Planul Urbanistic General aprobat prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Orăștioara de Sus nr. 27 din 2001, cu valabilitate prelungită prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Orăștioara de Sus nr. 5 din 2016.

2.4. Existența, după caz, a unor acorduri internaționale ale statului care obligă partea română la realizarea obiectivului de investiții

Nu există acorduri internaționale care să oblige partea română în mod direct și explicit să intervină pentru protejarea Sitului arheologic Sarmizegetusa. Există însă mai multe prevederi de ordin general, cuprinse în tratate internaționale de profil la care România

este parte, care impun statelor membre să aloce resurse suficiente pentru protejarea corespunzătoare a patrimoniului cultural (și natural) propriu. Dintre acestea menționăm:

- *Convenția pentru salvagardarea patrimoniului arhitectural al Europei* (Consiliul Europei, Granada, 1985, ratificată de România prin L. 157/1997), art. 10 – Fiecare parte se angajează să adopte politici de conservare integrată, care: 2. să promoveze programe de restaurare și întreținere a patrimoniului arhitectural;
- *Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic* (Consiliul Europei, La Valetta, 1992, ratificată de România prin L. 150/1997), art. 4 – Fiecare parte se angajează să aplice măsuri de protecție fizică a patrimoniului arheologic, care să prevadă, în funcție de împrejurări: (ii) conservarea și întreținerea patrimoniului arheologic, de preferință pe locul lui de origine; art. 9 – Fiecare parte se angajează să: (ii) promoveze accesul publicului la elementele importante ale patrimoniului său arheologic, îndeosebi la situri, și să încurajeze expunerea publică a unor bunuri arheologice selecționate.

2.5. Obiective generale, preconizate a fi atinse prin realizarea investiției

Obiectivele generale ale proiectului sunt: **conservare, interpretare și prezentare**. Astfel, în ordinea priorităților, primul obiectiv care trebuie atins este cel al conservării, adică al asigurării transmiterii monumentelor în formă integră către generațiile viitoare. Acest obiectiv este indisolubil legat de următorul, interpretare și prezentare: doar un sit bine înțeles de către categoriile diferite de vizitatori poate să suscite interes continuu, să își mențină relevanța socială și, ca atare, să poată fi întreținut, cercetat și utilizat. Dacă aceste condiții nu sunt îndeplinite cumulativ, monumentul restaurat poate fi curând abandonat și se poate ajunge din nou în situație de risc.

3. Estimarea suportabilității investiției publice

3.1. Estimarea cheltuielilor pentru execuția obiectivului de investiții, luându-se în considerare, după caz:

- costurile unor investiții similare realizate

Necesarul de fonduri real, în cazul unui proiect de restaurare și, mai ales, în cazul unei restaurări de sit arheologic poate rezulta doar în urma cercetării aplicate amănunțite și a elaborării unui plan de conservare, eșalonat pe termen scurt și mediu.

Comparația cu investiții realizate la obiective similare – în cazul de față monumente arheologice conservate fragmentar – nu ajută, date fiind particularitățile morfologice, constructive, de amplasament sau de microclimat, care influențează mecanismele de degradare. Specificul fiecărui caz în parte – și chiar diferențele de cazuistică și

metodologie între obiecte aparținând aceluiași sit – determină diferențe considerabile între valorile investițiilor de la caz la caz.

Investiții recente de restaurare și amenajare pentru punerea în valoare a unor monumente istorice de tip arheologic s-au orientat către limite maxime de finanțare din fondurile europene, atingând sau chiar depășind în unele cazuri 10 milioane Euro. Exemple care pot fi invocate în acest sens sunt: Cetatea Capidava, Cetatea Sucevei, Cetatea Rupea etc.

În cazul de față, dată fiind dimensiunea Cetății Sarmizegetusa și natura problemelor pe care le ridică restaurarea și punerea lor în valoare, se va propune un scenariu de intervenție în varianta minimală, cu valoare de 2 000 000 euro, fără a include proiectarea și asistența tehnică.

- standarde de cost pentru investiții similare

Nu există standarde de cost pentru domeniul restaurării monumentelor istorice. Fiecare monument istoric pune probleme diferite, influențate de starea de conservare, de etapele de transformare, de gradul de cunoaștere a monumentului și de caracteristicile amplasamentului și ale elementelor constructive, ceea ce face imposibilă definirea unor standarde de cost pentru proiectare sau pentru execuție.

3.2. Estimarea cheltuielilor pentru proiectarea, pe faze, a documentației tehnico-economice aferente obiectivului de investiție, precum și pentru elaborarea altor studii de specialitate în funcție de specificul obiectivului de investiții, inclusiv cheltuielile necesare pentru obținerea avizelor, autorizațiilor și acordurilor prevăzute de lege

Valoarea estimată pentru servicii de proiectare și asistență tehnică este de **1 567 128 lei (TVA inclus)**, iar valoarea estimată pentru lucrările de conservare, restaurare și punere în valoare a Cetății Sarmizegetusa în varianta minimală este de **9 499 762 lei (TVA inclus)**

Valoarea reală de investiție va putea fi stabilită doar după elaborarea DALI.

3.3. Surse identificate pentru finanțarea cheltuielilor estimate (în cazul finanțării nerambursabile se va menționa programul operațional/axa corespunzătoare, identificată)

Beneficiarul dorește depunerea documentației în scopul obținerii unui sprijin financiar nerambursabil prin programul RO-Cultura, care este finanțat prin Granturile SEE 2014-2021 și vizează consolidarea dezvoltării economice și sociale prin cooperare culturală antreprenoriat cultural și managementul patrimoniului cultural.

4. Informații privind regimul juridic, economic și tehnic al terenului și/sau construcției existente

Cetatea Sarmizegetusa este monument istoric din categoria monumentelor de arheologie, inclusă în Situl arheologic Sarmizegetusa. Acesta este proprietate publică a statului român (conf. Legii nr. 213/1998, Legii nr. 422/2001) și se află în administrarea Consiliului Județean Hunedoara (conf. HG 1237/2012).

Terenul, în suprafață de 183 000 mp, este înscris în Cartea Funciară a Comunei Orăștioara de Sus cu nr. cadastral 60463.

5. Particularități ale amplasamentului / amplasamentelor propus(e) pentru realizarea obiectivului de investiții

a) descrierea succintă a amplasamentului/amplasamentelor propus(e) (localizare, suprafața terenului, dimensiuni în plan)

Sarmizegetusa Regia, așezare cu profunde semnificații istorice și culturale, se află la cca. 35-40 km de Hațeg, Călan și Orăștie, orașele mai importante ale regiunii, fiind situată în Țara Hațegului, Munții Orăștiei. Amplasamentul este totodată poziționat în Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina, rezervație naturală care ocupă aproximativ 40000 de ha.

Situl arheologic se dezvoltă pe un pînten al muntelui Muncel, desfășurat pe direcție est-vest, flancat de cursurile râurilor Grădiște și Valea Albă. Terenul are o formă neregulată și o suprafață de 183 000 mp, așa cum reiese din carte funciară. Lățimea minimă se înregistrează pe direcția E-V (350 m), cea maximă pe direcția N-S (625 m), iar altitudinea atinge cota de 1 000 m. Diferența de nivel este de cca 600 m.

Terenul este terasat în epocă dacică.

Cetatea Sarmizegetusa se află poziționată în zona sud-vestică a sitului și are o suprafață de aproximativ 3,10 ha.

b) relațiile cu zone învecinate, accesuri existente și/sau căi de acces posibile

- Din DN 1 / E 60 Sibiu – Deva, din Orăștie, prin Beriu – Orăștioara – Costești (20 km)
- Din DN 66 / E 79 Tg. Jiu – Deva, din Călan, prin Orașul Nou – Ohaba Streiului – Chitid – Ocolîșu Mic – Costești (22 km).
- De la Costești, în continuare pe DJ 705A Costești– Grădiștea de Munte – Sarmizegetusa Regia (20 km), până la cca 1 km de accesul în cetate; ultimul tronson este carosabil ocazional, pentru întreținere și urgențe.
- Situl este accesibil și prin rețeaua de trasee turistice montane.

c) surse de poluare existente în zonă

Conform raportării periodice a Agenției pentru Protecția Mediului (APM) Hunedoara.

d) particularități de relief

Creastă muntoasă prelungă, cu terase antropice, amenajate pe pantele abrupte. Terenul este înconjurat de păduri de foioase, acestea acoperind cea mai mare suprafață a terenului studiat.

Terenul se dezvoltă pe o suprafață neregulată străbătută de mici izvoare cu caracter permanent sau doar temporare, atunci când precipitațiile devin excesive. Acestea se varsă în râurile Grădiște și Valea Albă.

e) nivel de echipare tehnico-edilitară a zonei și posibilități de asigurare a utilităților

În prezent situl nu este racordat la rețele tehnico-edilitare.

Există posibilitatea racordării la rețeaua de alimentare cu energie electrică existentă pe Valea Grădiștei. Alimentarea cu apă trebuie rezolvată local, prin captarea de izvoare. Evacuarea apelor uzate se poate face în fose etanșe, golite periodic.

f) existența unor eventuale rețele edilitare în amplasament care ar necesita relocare/protejare, în măsura în care pot fi identificate

Nu este cazul.

g) posibile obligații de servitute

Nu sunt.

h) condiționări constructive determinate de starea tehnică și de sistemul constructiv al unor construcții existente în amplasament, asupra cărora se vor face lucrări de intervenții, după caz

Structurile construite existente în amplasament sunt vestigii arheologice: structuri din zidărie realizată din blocuri mari de piatră fără liant, dalaje și pavaje din piatră, elemente din lemn atestate arheologic. Starea de conservare a celor mai multe dintre elementele construite este medie și rea, în curs de deteriorare accelerată, ceea ce face necesară o intervenție rapidă - cu componente de intervenție de urgență - pentru restaurarea monumentului.

i) reglementări urbanistice aplicabile zonei conform documentațiilor de urbanism aprobate - plan urbanistic general/plan urbanistic zonal și regulamentul local de urbanism aferent

- Studii privind planul de amenajare a teritoriului național. Politici complexe de dezvoltare a zonelor cu probleme socio-economice deosebite. Plan de amenajare a teritoriului Cetățile Dacice din Munții Orăștiei (INCD Urbanproiect, 2000, aprobat prin HG nr. 1293/2004).

- Planul de Amenajare a Teritoriului Național (PATN) – Secțiunea a III-a – zone protejate (Legea nr. 5 din 6 martie 2000);
  - Planul de Amenajare a Teritoriului – Cetăți Dacice din Munții Orăștiei, aprobat prin Hotărârea Guvernului României nr. 1293 din 2004
  - Planul de amenajare a Teritoriului Județean (PATJ) aprobat prin Hotărârea Consiliului Județean Hunedoara nr. 142 din 2010
  - Planul Urbanistic General aprobat prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Orăștioara de Sus nr. 27 din 2001, cu valabilitate prelungită prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Orăștioara de Sus nr. 5 din 2016.
  - PUG comuna Orăștioara de Sus, proiect nr. 0285/1999, elaborat de SC Casa Deva SRL și aprobat prin HCL nr. 27/28.09.2001, prelungit prin HCL nr. 5/28.01.2016.
- j) existența de monumente istorice/de arhitectură sau situri arheologice pe amplasament sau în zona imediat învecinată; existența condițiilor specifice în cazul existenței unor zone protejate

Amplasamentul studiat este protejat prin legislația specifică privind patrimoniul cultural, prin suprapunerea mai multor categorii de protecție, astfel:

- **LMI:** Cetatea Sarmizegetusa este monument istoric, înscris în Lista Monumentelor Istorice (LMI) a Județului Hunedoara la nr. crt. 64: HD-I-m-A-03190.05 – Cetatea Sarmizegetusa, Latène, cultura dacică, fiind o componentă a Sitului arheologic Sarmizegetusa, punct „Dealul Grădiștii”, cod HD-I-s-A-03190.

RAN: Situl este înscris în Repertoriul Arheologic Național (RAN):

90397.01 - Situl arheologic de la Grădiștea de Munte – Sarmizegetusa Regia Cetate, epoca La Tène târziu (sec. I a. Chr. –II p. Chr), faza geto-dacică

ZIAP: Obiectivul face parte dintr-o zonă de interes arheologic prioritar (ZIAP), declarată prin OMCC nr. 2483 / 12.12.2006, în baza OG nr. 43/2000:

1. Cetățile dacice din Munții Orăștiei

PATN-III: Monumentul este înscris în mai multe zone protejate instituite prin Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național (PATN) - Secțiunea a III-a, Zone protejate, astfel:

Anexa I:

Lista consolidată a ariilor naturale protejate din România, I. Zone naturale protejate de interes național și monumente ale naturii, 1. Rezervații ale biosferei, parcuri naționale sau naturale:

I.1.N. Grădiștea Muncelului - Cioclovina (10 000 ha);

Anexa III:

I. Valori de patrimoniu cultural de interes național (monumente istorice de valoare națională excepțională), 2. Monumente și situri arheologice, e) Fortificații dacice:

e) 21. Capitala politică, culturală și religioasă a Daciei, Sarmizegetusa (în punctul „Dealul Grădiștii”)

II. Unități administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național:

Jud. Hunedoara, Com. Orăștioara de Sus.

UNESCO: Obiectivul face parte din poziția serială înscrisă în Lista Patrimoniului Mondial (LPM) „Cetățile Dacice din Munții Orăștiei”, poziția 906:

66 ha / 281,2 ha zonă de protecție

6. Descrierea succintă a obiectivului de investiții propus, din punct de vedere tehnic și funcțional

Istoric

Datarea exactă a construirii fortificației nu a fost făcută cu certitudine, Horia Daicovicu și Ioan Glodariu emițând ipoteza edificării în perioada lui Burebista¹.

După primul război dintre romani și daci, zidul fortificației a fost parțial demantelat. A fost refăcut în preajma celui de-al doilea război (post 102), distrus în timpul conflictului și reclădit de garnizoana romană cantonată în fosta capitală a Daciei (post 106)², forma actuală fiind în principal rezultatul acestei ultime etape. Pentru refacere constructorii au utilizat numeroase spoii aparținând zonei sacre, în paramentul zidului fiind identificate fragmente ale unor coloane (segmentul exterior cuprins între „Poarta de est” și „Poarta de sud”), piese ale canalelor de drenaj (treptele exterioare incintei cuprinse între „Poarta de sud” și „Poarta de vest”, zona de nord aflată în adiacența „Porții de est”), chei de boltă sau fragmente de la ancadramentele unor porți³.

a) destinație și funcțiuni

Folosința actuală a imobilului este: Situl arheologic Sarmizegetusa, punct Dealul Grădiștei, teren neproductiv, curți, construcții. Destinația sitului, stabilită prin Planurile de amenajare a teritoriului este zonă cu concentrare mare de vestigii arheologice, parțial cercetate și zonă naturală protejată.

¹ Ioan Glodariu, *Arhitectura dacilor, civilă și militară (sec. II î.e.n. – I e.n.)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983, p. 99.

² Au fost găsite piese care atestă prezența legiunii IV-a Flavia Felix. I. H. Crișan, Ștefan Ferenczi, *et alii, Șantierul arheologic dacic...*, p. 68.

³ *Ibidem*, p. 98.

Obiectivul va fi integrat în traseele de vizitare a sitului și va fi direct accesibil vizitatorilor.

b) caracteristici, parametri și date tehnice specifice, preconizate

Lucrările de conservare și restaurare trebuie să adere la principiile curente ale intervenției asupra patrimoniului construit – minima intervenție, compatibilitatea, reversibilitatea (cât de mult se poate) și diferențierea – și să respecte exigențele tehnice specifice – utilizarea materialelor compatibile cu cele istorice și a tehnicilor de prelucrare și punere în operă care să le reproducă pe cele istorice, cu grijă extremă pentru detaliu și calitate a proiectării și execuției.

Detalierea acestor caracteristici va fi realizată în acord cu prevederile studiului istoric-arhitectural de fundamentare a intervenției, care va integra toate aspectele relevante, de la mediul natural, la aspectele arhitecturale ale monumentului istoric și la peisajul arheologic.

Cerințe specifice (enumerarea și caracteristicile sunt orientativă și pot suferi modificări argumentate), în raport cu cele trei planuri ale intervenției:

i) intervenții directe de conservare și restaurare

- conservarea materialelor și a alcătuirilor constructive, cu respectarea caracteristicilor istorice (materiale, elemente și alcătuirii constructive, tehnici de construcție);
- completări cu rol de restabilire a integrității structurale și cu rol de protecție;

i) intervenții indirecte

- sistematizare verticală pentru îndepărtarea apelor,
- remodelarea locală a terenului subordonată topografiei istorice;
- controlul vegetației în apropierea vestigiilor arheologice: în anumite situații, vegetația invazivă care pune în pericol monumentele trebuie eliminată și controlată ulterior intervenției;
- colectare și dirijare a apelor meteorice.

iii) interpretare și prezentare

- integrarea obiectivului în circuitele de vizitare a sitului;
- amenajarea unui lapidariu pentru protejarea pieselor de arhitectură expuse,
- amenajarea de platforme de observație în puncte favorabile,
- amenajare de alei și poteci, inclusiv parapete de sprijin și de protecție,
- signalistică și panotaje – urmărind cerințele de claritate și lizibilitate, cu cele de discreție; corelate cu un program de interpretare și prezentare a întregului sit și cu concepția generală de interpretare și prezentare a sitului.

c) durata minimă de funcționare apreciată corespunzător destinației/funcțiunilor propuse

Monumentul istoric: durată nelimitată. Perspectiva abordării conservării patrimoniului cultural este cea a transmiterii vestigiilor și valorilor protejate către viitor, fără termen de prescriere.

Construcții și amenajări noi: 25 ani. Se are în vedere un interval maxim de timp până la care se apreciază că atât soluțiile constructive, cât și cerințele funcționale și modalitățile de prezentare și interpretare a sitului vor deveni perimate.

d) nevoi/solicitări funcționale specifice

Principalele solicitări funcționale specifice sunt cele impuse de protejarea corespunzătoare a vestigiilor și de prezentarea și punerea în valoare a sitului.

Protejarea vestigiilor: trebuie evaluate cu maximă exigență vestigiile pentru a stabili categoriile de protecție corespunzătoare; acestea pot fi măsuri minimale de protecție a suprafețelor și a terminației superioare a zidurilor. Construcțiile noi, acolo unde se dovedesc necesare trebuie proiectate pentru a răspunde corelat cerințelor estetice și integrare în peisaj. Pentru toate intervențiile se va studia și posibilitatea utilizării de acoperiri verzi și protecții vegetale (tip *soft capping*).

Vizitarea sitului: toate solicitările funcționale din acest capitol trebuie gândite în raport cu cerințele și așteptările actuale în raport cu siturile arheologice deschise pentru vizitare.

Infrastructura de interpretare trebuie să cuprindă infrastructură fizică, constând în trasee de vizitare, panotaje, sisteme de expunere, dar și infrastructură virtuală și umană.

O condiție de bază a proiectului trebuie să fie creșterea accesibilității fizice și intelectuale a sitului.

7. Justificarea necesității elaborării, după caz, a:

- studiului de fezabilitate, în cadrul obiectivelor / proiectelor majore de investiții

Nu este cazul – proiectul nu se încadrează în categoria proiectelor majore de investiții, conform HG 907/2016, art. 2.d.

- expertizei tehnice și, după caz, a auditului energetic ori a altor studii de specialitate, audituri sau analize relevante, inclusiv analiza diagnostic, în cazul intervențiilor la construcții existente

Starea de conservare precară a ruinelor arheologice în ansamblu face imperios necesară expertizarea tehnică a obiectivului. Complexitatea și particularitățile constructive ale elementelor sale fac necesară o componentă de cercetare și experimentare (încercări pe materiale, probe de laborator etc.). Fără expertizare, nu se pot realiza intervenții de natură structurală, conform L. 10/1995.

Alte studii și investigații (necesare diverselor faze de proiectare)

- Studiu istoric arhitectural și arheologic - Studiul a fost realizat pentru întreg situl în cadrul proiectului *Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a Sitului arheologic Sarmizegetusa Regia*, la faza DALI: Bâlici Ștefan, Apostol Virgil, Mihnea Diana, Mortu Petru, *Studiu istorico-arhitectural de fundamentare a intervențiilor – Situl arheologic Sarmizegetusa Regia*, punct „Dealul Grădiștii”, Institutul Național al Patrimoniului, 2018.
- Cercetări și investigații arheologice
- Expertiză biologică preliminară - Studiul a fost realizat pentru întreg situl în cadrul proiectului *Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a Sitului arheologic Sarmizegetusa Regia*, la faza DALI: Bucșa Livia, Bucșa Corneliu, *Expertiză biologică – situl arheologic Sarmizegetusa Regia – punct „Dealul Grădiștii”*, Institutul Național al Patrimoniului, 2018.
- Analize fizico-chimice
- Studiu de biodiversitate, habitate și valori ecologice -- realizată pentru întreg situl în cadrul proiectului *Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a Sitului arheologic Sarmizegetusa Regia*, la faza DALI: Culescu Diana, Biriș Iovu, Culescu Mihai, Ivanov Ștefan, *Studiu de biodiversitate – situl arheologic Sarmizegetusa Regia – punct „Dealul Grădiștii”*, Institutul Național al Patrimoniului, 2018.
- Studiu peisagistic
- Scanare LIDAR - realizată pentru întreg situl în cadrul proiectului *Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a Sitului arheologic Sarmizegetusa Regia*, la faza DALI
- Studiu topografic - elaborat pentru întreg situl în cadrul proiectului *Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a Sitului arheologic Sarmizegetusa Regia*, la faza DALI
- Releveu arheologic și arhitectural - realizate pentru întreg situl în cadrul proiectului *Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a Sitului arheologic Sarmizegetusa Regia*, la faza DALI
- Studiu geo- și hidro-tehnic - realizat pentru întreg situl în cadrul proiectului *Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a Sitului arheologic Sarmizegetusa Regia*, la faza DALI: Saidel Tudor, Poenaru Alexandru, Găină Alexandra, *Studiu geotehnic preliminar privind situl arheologic Sarmizegetusa Regia*, Institutul Național al Patrimoniului, 2017.
- Cercetare privind componentele litice - Olteanu Iulian, Samoilă Mioara, *Studiu petrografic și cercetare preliminară privind etiopatogenia componentelor litice pentru situl arheologic Sarmizegetusa Regia*, Institutul Național al Patrimoniului, 2017. Olteanu Iulian, Șeclăman Marin, *Studiu privind*

componentele litice din ansamblul cetății dacice Sarmizegetusa Regia, Institutul Național al Patrimoniului, 2018.

- Expertiză tehnică de rezistență - realizat pentru întreg situl în cadrul proiectului *Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a Sitului arheologic Sarmizegetusa Regia*, la faza DALI: Profesional Construct SRL, *Expertiză tehnică de rezistență privind Situl arheologic Sarmizegetusa Regia*,

- unui studiu de fundamentare a valorii resursei culturale referitoare la restricțiile și permisivitățile asociate cu obiectivul de investiții, în cazul intervențiilor pe monumente istorice sau în zone protejate

Cerințele în vigoare privitoare la parcursul de elaborare a unui proiect de intervenție asupra unui monument istoric includ și evaluarea resursei culturale, transpusă într-un studiu de fundamentare specific. Necesitatea acestui studiu este prevăzută în conținutul-cadru al documentațiilor tehnico-economice aferente obiectivelor/proiectelor de investiții finanțate din fonduri publice (HG nr. 907/2016, anexa 4, art. 3.4, anexa 5, art. 7.6.d) și în documentele de reglementare a activității de avizare în domeniul monumentelor istorice, emise de Ministerul Culturii (Dispoziția MCC nr. 4300/VN/2005).

Având în vedere regimul multiplu de protecție incident în cazul sitului arheologic Sarmizegetusa "Dealul Grădiștii", studiul de fundamentare va trebui să trateze integrat aspectele culturale și cele naturale, care conferă valoare sitului.

Data:

.....

Întocmit

dr. arh. Ștefan Bălci (INP)

